juhatavate märkustega eesti rahvalaulu tekkimisaja, sisu ja vormi kohta. Aa. 1839—41 avaldab N. näiteid eesti rahvalauludest »Inland'is«. N.-i tähtsaim töö eesti folkloori alal on kolmeandeline rahvalaulude kogu »Ehstnische Volkslieder. Urschrift und Uebersetzung« (Tallinna, 1850—52, XX + 477 lk.). 1300-st valiku tegemiseks kasutada olnud rahvalaulust on selles kogus avaldatud 119 laulu, neist suur osa pärit Knüpffer'i ja Kreutzwald'i käsikirjalistest kogudest. Töö sissejuhatuses käsitleb N. võrdlemisi üksikasjalikult rahvalaulude ainet, värsiehitust, keelt ja muid elemente. Laulud sisuliselt eriliikidesse rühmitanud, esitab autor üksikute laulude puhul seletavaid märkusi ja raamatu lõpul sõnaseletusi. Kuigi tänapäev kõigi N.-i arvamistega päri ei saa olla ja mitmedki laulud selles kogus osutuvad võltsituks või kahtlaseks, samuti saksakeelne tõlge tundub kohati kange ja puine, annab N.-i kogu eesti rahvalauludest siiski võrdlemisi värvika läbilõike. N. on esimesena andnud eesti rahvaluule oma aja kohta küllaltki asjaliku ja objektiivse hinnangu. Teistest N.-i töödest võiks mainida Kreutzwald'iga koos toimetatud »Mythische und magische Lieder der Ehsten« (Peterburi, 1854, 131 lk.), mille sissejuhatuses kui ka üksikute laulude puhul N. teeb märkusi eesti muistse usundi ja nõiakommete kohta, esitades ühtlasi vastavaid võrdlusi teiste rahvastega, nagu soomlaste ja skandinaavlastega. Peale selle on N. avaldanud »Inland'is« pikemaid ja lühemaid kirjutisi eesti sõnalise vanavara kohta. Tutvus eesti rahvaluulega sundis N.-i asuma kriitilisele seisukohale tärkava, vaimuvaese ja armetu eesti tolleaegse kunstluule kohta. Oma rahvalaulude kogu sissejuhatuses, samuti »Inland'is« (1840) ilmunud artiklis »Ueber die poetischen Versuche der Deutschen in d. Ehstn. Sprache« avaldab N. mõtet, et kunstluule lähtekohaks tuleb valida rahvalaul. Sakslaste eestikeelsed luuletused olevat käsitlusviisilt, nii vormilt kui sisult rahva hingele võõrad saksa kirjanduse imitatsioonid. Selles asjaolus leiab N. põhjuse, miks need luuletused, eriti vaimulikud laulud, eestlasele külmad ja tardunud tunduvat ja teda ennast loometegevusele ei äratavat.

Rahvaluulega teotsemise kõrval on N tähelepanu pööranud ka keeleteaduslikkudele küsimustele, mille tõenduseks on näiteks artikkel »Über die einfachen Zahlwörter der westfinnischen Sprachen« (Verh. GEG III, 1856), eriraamatuna ilmunud »Revals sämmtliche Namen, nebst vielen andern . . .« (Tall. 1849, 80 lk.) j. m. Ka kodumaa-ajaloolisi küsimusi on N. puudutanud, näit. artiklis »Die Geschichte Hapsals . . .« (Inl. 1852, nr. 26, 27).

Recke-Napiersky III; Beise II; SB GEG 1876, lk. 118—25; Kampmann, Peaj. II[II], 14—16; Ridala, E. kirj. ajal. I, 2, lk 240 j.; V. Reiman, Kivid ja killud (1907), lk. 49—51; A. Raag, Eesti esimene tähtsam folklorist (E. Kirj. 1926, lk. 65—78). *J. I.*

NICOLAUS, Eesti soost misjonär, elas XII a. s. II poolel, sattus arvat. noores eas Norrasse, kus ta sai kasvatuse Stavangeri kloostris (Suhm'i arvates). Kui paavst Aleksander III teadete najal, mis saadud piisk. Fulco'lt (vt.) kristianiseerimistöö kohta Eestimaal, oma kuulsates Tusculanum-kirjades õhutas Skandinaavia rahvaid ristisõjaretkele paganate vastu Eestimaal, soovitas ta ühtlasi kirjas Trondhjemi ppiiskopile (kiri dateer. 9. IX kas 1171 või 1172) ja Stavangeri end. piisk. Anund'ile, kes nähtavasti oli hoolitsenud N.-e kasvatuse eest, et nad annaksid Fulco'le abiks munga N.-e, kes paavstini jõudnud kuulduste järgi olevat eesti soost pärit (*de gente illa oriundus*), vaga ja tagasihoidlik. Võib arvata, et N. saadetigi Fulco abiliseks Eestimaale, kus temal kristianiseerimistöö tegemiseks olid suured eeldused. Tema hilisem saatus on täitsa tundmata ja tema nimi ei esine, niipalju kui teada, kuskil sama aja allikais. Ei ole võimatu oletus, mille järgi N.-e nimi asetatakse ühendusse Püha Olafi legendis esinevate Eesti soost noormeestega, kelledest hiljemini teine võtab osa ristimiskäigust Eestimaale ja oma kaitsepatroni nimel teeb tööd uue õpetuse heaks oma kodumaal.

UB I; J. D. Gruber, *Origines Livoniae* (*silva documentorum*) (1740), lk. 235; P. Fr. Suhm, Historie af Danmark (1782—93); Knut B. Westman, Den Svenska kyrkans utveckling från St. Bernhards tidevarv till Innocentius III-s (1915); H. Oldekop, Die Anfänge der kathol. Kirche bei d Ostseefinnen (1912). *A. R C.*

NIELSEN, Christian Heinrich, õigusteadlane, sünd. 1. I 1759 Königsbergis, õppis a. 1777 alates sealses ülikoolis õigusteadust, siirdus 1781. a. Baltimaile ja asus a. 1784 elama Tartu, kus oli alul advokaat. 1785. a. alates kohtusekretär, toimis aa. 1787—89 »Dörptsche Zeitung'i« kaasasutajana; sai 1797. a. kohaliku kreisi- ja tulundusfiskaaliks ja 1803. a. Liivimaa mõisate krediitsotsieteedi eesti distrikti direktsiooni sekretäriks, millisest ametist hiljemini loobus ja elatus juriidilisest praksisest. Ta suri 27. IV 1829 Põltsamaa lossis. — Peale otsese ameti oli N. tegev ilukirjanduse (luuletused, näidendid) ja eriti õigusteaduse alal, avaldades peamiselt praktilist laadi töid administratiivõiguses, protsessis ja tsiviil-